

Pričajte mi o signal(u)-i-zm(aj)u!

(Zbornik *Signalizam i delo Miroljuba Todorovića*, Biblioteka grada Beograda, 2014)

Publika je jedno iščekivanje, jedna praznina koju treba popuniti, jedna aspiracija – u figurativnom i bukvalnom smislu! **IŠČEKIVANJE** – **PRAZNINA** (tabula rosa) – **ASPIRACIJA!** Ispisujući ove reči u tekstu „Za koga se piše“, Sartr je nedvosmisleno upozoravao čitaoca na suštinu i višeslojnost recepcijskog procesa – na recepciju kao interakciju Teksta i Receptijenta, kao „razmene energije“ i ponovnog upisivanja *kodova* u svest čitaoca.

Onda kada **Kod** postaje **Signal** koji nije samo znak ili signalizacija, već i „uspostavljanje veza i značenja tih veza“, „umetničko hvatanje signala uz pomoć moždane antene“ (J. Marićević), a „prostori“ signalizma bivaju metajezička elevacija i hipertekstualna *plovidba* (u srpskoj književnosti i šire značajna (r)evolucija jedne poetičke tendencije), tada i Književnost progovara jednim sasvim drugačijim jezikom u kojem SIGNAL postaje „**AVESTA**“.

Čitajući zbornik *Signalizam i delo Miroljuba Todorovića*, ponovo sam se i sama vraćala pitanju „Za koga se piše?“, pridodajući mu i ono neizostavno „O kome se piše“. Pisati o kompleksnom i opširnom delu osnivača i najvažnijeg autora neoavangardnog umetničkog pokreta signalizma, zahteva nešto što bismo mogli nazvati *duhom raznolikosti* i ravnoteže u mnogovrsnosti stvari, možda upravo takav rukopis koji bi, po rečima Egerića, bio prenosnik i mesto dodira u kojem se „seku duh dela i duh senzibilnosti koji prima delo“. Tekstovi autora u ovom zborniku, među kojima su: V. Milnović, Z. Avramović, Z. Stefanović, M. Pavlović, S. Škerović, J. Krunic, A. Cvijić, J. Marićević, D. Stojković, D. Andrejević, M. Nedić, I. Bakić, S. Petrović, A. Đurić i V. C. Ockoljić, prenose *utiske* dodira sa signalističkim „pismom“ i daruju nam neophodni polemički dijalog za kojim čeznemo, ujedinjujući pritom

„govorenje o“ i „razgovaranje sa“¹, u procesu gde teorijsko-kritički duh „izaziva“ onaj stvaralački, a stvaralački duh onaj kritičko-teorijski.

Već u prvim tekstovima Zorana Avramovića i Vasilija Milnovića upoznajemo se sa „razvojnim lukom“ signalističkog pokreta, tj. pratimo njegovu književno-istorijsku evoluciju. Avramović nam jasno postavlja scenario društveno-političke situacije u kojoj, u uslovima jednog rigidnog sistema, signalizam „osvaja prostore književne demokratije“ dok, s druge strane, Milnović razmatra fenomen signalizma u odnosu na sam razvoj srpske avangarde, od istorijsko-avangardne i neoavangardne poetske prakse do aktuelnih eksperimentalnih tendencija, sugerirajući nam pritom da je ovaj poetski pravac „signal za potrebu reformisanja i drugačijeg shvatanja estetske funkcije kulture“. Signalizam, kao svojevrsni kulturološki (civilizacijski) fenomen, sada, u tekstu Zorana Stefanovića („Doba signala, naša civilizacija“), premešta se iz konteksta prošlosti u sadašnjost (u „doba signala“), kao sveprisutno i aktuelno „osveženje mape stvarnosti“ ili „ostrujeni kosmički hrast koji nije prestao da buja“, i već možemo primetiti da se tekstualno „putovanje“ autora u ovom zborniku, premešta sa opšteg na konkretno, tj. na realizacije signalističke poetike u konkretnim Todorovićevim delima. Tako u tekstu „Čitanje signala“ Ilija Bakić ukazuje na vizuelna, gestikularna i tekstualna sredstva u okviru kojih Todorović „pravi“ autentični poetski potez, Sreten Petrović bavi se signalizmom kao stilističkim problemom, Slobodan Škerović se, u tekstu „Signalizam i teorija svega“, posvećuje pojmovima scijentizma, apejronizma, stohastičkog metoda i sl, a već pomenuti esej Z. Stefanovića, uvodi čitaoca u novi zamah signalizma, tj. „treću civilizacijsku revoluciju Čovečanstva – informatičku“, otkrivajući postepeno dominantnu temu narednih tekstova – „Signalizam i elektronski mediji“, tj. „Mašine i stvaralaštvo“,

¹ Po rečima Sretena Marića, kritika „govori o“, a esej „razgovara sa“.

Jelene Krunić i Milivoja Pavlovića – a to je elektronska (kompjuterska) poezija. J. Krunić ističe da je M. Todorović, upravo ovakvom poetičkom vizijom „omogućio pesmi da izađe iz bezličja stvari i procesa prirode“ i povede SVOJ dijalog sa svetom, na čiju se tvrdnju implicitno nadovezuje tekst Milivoja Pavlovića rečima autora da dejstvo takvog pesničkog produkta treba da probudi skrivene i uspavane jezičke potencijale čitalaca, u prenošenju ideje da jezik nije „okoštali sistem“ zarobljen u kanone. Dakle, čitajući ove radove, prepoznaćemo ideju o signalističkom tekstu, koji uvek pri čitanju izaziva jednu novu rezonancu – rezonancu koja tekst oslobađa verbalnosti i dovodi ga do „aktuelnog postojanja“.

Osim radova sa temom poezije, čitaocima će „došetati u uvo“ i oni tekstovi koji se tiču proznog opusa M. Todorovića, njegovih šatro romana, šatro priča i dnevničkih rukopisa, među kojima su npr: *Došetalo mi u uvo* (šatro priče), *Tek što sam otvorila poštu* (epistolarni roman), *Šoking – blu* (šatro roman), *Boli me blajbinger* (šatro roman), *Torba od vrbovog pruća* (kratke priče), *Dnevnik signalizma* itd, na šta nailazimo u tekstovima Marka Nedića i Dušana Stojkovića, kao i u jednom autentičnom čitanju i interpretaciji Jelene Marićević, koja je u tekstu „Šatro signalizacija“, baveći se šatro pričama i romanom *Boli me blajbinger*, pokazala specifičnost Todorovićevog rukopisa kao hiper(meta)teksta, dovodeći ga u vezu sa kinematografskim stvaralačkim strategijama i tehnikama, u okviru poetike „kino-oka“, da bi nakon toga priču o „hipertekstualnoj plovidbi“ nastavila u radu „Vremenske linije signalizma: Fejsbuk signalizam“². Kao i tekst Anđelke Cvijić, i ovaj rad donosi jedno drugačije, inspirativno čitanje

² U vezi sa tim, pomenula bih i rad Aleksandra Đurića o vizuelnom, fotografskom eksperimentu, Gordijevom čvoru Miroljuba Todorovića, kao i tekst Violete Cvetkovske Očokoljić „Signalizam u igri materije i svetlu naučnih otkrića: vizuelna poezija“, u kojem se autorka bavi i samim pojmom metaslike T. Mičela, kao i analizom *Zvezde bezdan i Sunca* Miroljuba Todorovića, konstatujući da, nasuprot obmanjujućim slikama savremenog doba, postoje (meta)slike koje zahtevaju produženu pažnju, razmišljanje i delovanje.

